

Environmental Education and Sustainable Development

ORIGINAL ARTICLE

Sustainable Development: from Policymaking to Practice (Explaining the Model of Public Policies Gap in the Subject Area of Environment)

Fatemeh Rezaei¹, Mojtaba Tabari², Ali Farhadi Mahalli³, Toraj Mojibi⁴

¹Ph.D. Student in Public Administration, Firoozkooh Branch, Islamic Azad University, Firoozkooh, Iran

²Associate Professor, Department of Management, Qaemshahr Branch, Islamic Azad University, Qaemshahr, Iran

³Assistant Professor, Department of Public Administration, Islamic Azad University, Gorgan Branch, Gorgan, Iran

⁴Associate Professor, Department of Management, Firoozkooh Branch, Islamic Azad University, Firoozkooh, Iran

Correspondence

Mojtaba Tabari

Email: Mo_tabari@yahoo.com

ABSTRACT

Among the major actions toward sustainable development is public policymaking that seeks to fundamentally address and resolve environmental issues. The purpose of this research is to explain an exigency model of the government public policy gap analysis in the subject area of environment. This is an applied research conducted through a survey. The statistical population included 121456 Iranian graduates with a master's degree or PhD in the field of environment. Of this population, based on the Cochran formula, a sample consisting of 384 respondents was formed, the individual members of which were selected using stratified random sampling. The validity and reliability of the measurement tool were assessed and confirmed using content validity (of face validity type) and Cronbach's alpha, respectively. The results indicated the dimensions of the link between organization policies and goals, community expectations and feelings, and reflecting stakeholders' views as relevant in the gap analysis model. In addition, the results indicated that the exigent policy gap analysis model of the environment had the required validity. The proposed model in this research which has been further improved by expert views may serve as an applied model for policymakers, practitioners, and executives of environmental policies, and particularly, the Iranian Department of Environment.

How to cite

Rezaei, F., Tabari, M., Farhadi Mahalli, A., & Mojibi, T. (2023). Sustainable Development: from Policymaking to Practice (Explaining the Model of Public Policies Gap in the Subject Area of Environment). Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development, 12(1), 137-153.

KEY WORDS

Public policies gap, Environment, Environmental Policymaking, Sustainable development.

نشریه علمی

آموزش محیط‌زیست و توسعه پایدار

«مقاله پژوهشی»

توسعه پایدار: از سیاست‌گذاری تا عمل (تبیین مدل شکاف خط‌مشی‌های عمومی در حوزه محیط‌زیست)

فاطمه رضائی^۱، مجتبی طبری^{۲*}، علی فرهادی محلی^۳، تورج مجیبی^۴

چکیده

از جمله اقدامات جهت دستیابی به توسعه پایدار، خط‌مشی گذاری زیربنایی دولتمردان کشورها، برای بهبود مسائل زیست‌محیطی است. هدف این پژوهش، تبیین مدل اقتصایی تحلیل شکاف خط‌مشی‌های عمومی دولت در حوزه محیط‌زیست می‌باشد. پژوهش حاضر، بر اساس هدف یک پژوهش کاربردی است و بر حسب ماهیت موضوع، از نوع پیمایشی است. جامعه آماری در این مطالعه، شامل کلیه متخصصان رشته‌های محیط‌زیست دارای مدارک کارشناسی ارشد و دکتری می‌باشند که مطابق آمار موجود، تعداد آنها در حدود ۱۲۱۴۵۶ نفر است؛ که حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر تعیین شد و نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب و موردمطالعه قرار گرفتند. اعتبار ابزار سنجش با استفاده از اعتبار محتوایی از نوع اعتبار صوری و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha = 0.75$) مورد تأیید قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و برای بررسی سوال‌های پژوهش از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج حاکی از آن است که بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان، بعد انتظارات و احساسات جامعه و بعد تأمین نظر ذی‌نفعان می‌تواند در مدل تحلیل شکاف مناسب باشد و مدل اقتصایی تحلیل شکاف خط‌مشی‌های دولت در حوزه محیط‌زیست از اعتبار لازم برخوردار است. مدل پیشنهادی این پژوهش که با نظرات خبرگان حوزه محیط‌زیستی بهبود یافت، می‌تواند مدلی کاربردی برای سیاست‌گذاران، مدیران و مجریان حوزه خط‌مشی گذاری محیط‌زیستی و به‌طور خاص، سازمان حفاظت محیط‌زیست قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی

شکاف خط‌مشی‌های دولت، محیط‌زیست، خط‌مشی گذاری محیط‌زیستی، توسعه پایدار.

نویسنده مسئول:

مجتبی طبری

رایانامه: Mo_tabari@yahoo.com

استناد به این مقاله:

رضائی، فاطمه، طبری، مجتبی، فرهادی محلی، علی، و مجیبی، تورج. (۱۴۰۲). توسعه پایدار: از سیاست‌گذاری تا عمل (تبیین مدل شکاف خط‌مشی‌های عمومی در حوزه محیط‌زیست)، فصلنامه علمی آموزش محیط‌زیست و توسعه پایدار، (۱)، ۱۳۷-۱۵۳.

مقدمه

از زمان اصلاحات و گشايش‌ها در جهان و توسعه سریع اقتصادی ناشی از آن، مسائل محیط‌زیستی به طور فزاینده‌ای بر جسته شده‌اند. حفاظت محیط‌زیستی در دنیا تا حدی پیشرفت کرده است، اما وضعیت هنوز امیدبخش نیست. خطمنشی‌های محیط‌زیستی اولین راهکار برای ارائه اطلاعات اساسی در مورد Liu & Liu, (2021). امروزه محیط‌زیست در معرض تهدیداتی از جمله تنزل کیفیت حوزه‌های آبخیز، کاهش عملکرد تنوع زیستی، پیدایش انواع آводگی‌ها و تغییرات شدید اقیمه‌ی است. ساتن (۲۰۱۳) انواع آводگی‌ها را در سه دسته کلی تقسیم‌بندی کرده است: آводگی‌هایی که در هوا تأثیر می‌گذارند؛ آводگی‌های تأثیرگذار در آب و آводگی‌هایی که درروی زمین تأثیر می‌گذارند (Sutton, 2013). از بین عوامل تأثیرگذار در تشید مخاطرات و فجایع طبیعی می‌توان به عواملی چون جنگل‌زدایی، شهرنشینی، صنعتی شدن، افزایش جمعیت و دیگر موارد اشاره کرد که به عنوان یک نتیجه از فعالیت‌های انسان ساخته است که کیفیت محیط‌زیست را تحت تأثیر و بقای انسان را مورد تهدید قرار می‌دهد (Shobeiri & Haghghi, 2015). تحولات محیط‌زیستی در سطح بین‌المللی از یکسو و گسترش فرازینده‌های مخرب محیط‌زیست در داخل کشور به مانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه باعث شده است تا موضوع حفاظت از محیط‌زیست بیش از گذشته در کانون توجه سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور قرار گیرد (Shobeiri et al., 2013). فاجعه محیط‌زیستی نه تنها آرامش و امنیت را از زندگی انسان می‌رباید، بلکه موجودیت بشر را نیز تهدید می‌کند. محیط‌زیست شهری مانند همه محیط‌هایی که زندگی در آنها جریان دارد در فعالیت‌های انسان Salehi & Pazukinejad, 2014.

امروزه بحران‌های محیط‌زیستی افزایش یافته و تلاش‌های گستردگی را می‌طلبد (Taherkhani et al., 2019) یکی از چالش‌های بزرگ قرن بیست و یکم برای سیاست‌گذاران حتی در سبزترین کشورها، شناخت دقیق علل کم اثر بودن یا شکست سیاست‌های محیط‌زیستی برای رویارویی با این مشکلات است (Latifian et al., 2013). بحران‌های محیط‌زیستی در ایران نیز یکی از شدیدترین بحران‌های محیط‌زیستی در جهان شناخته شده است. رشد سریع اقتصادی، توجهات جهانی را به خود جلب کرده است. رشد مستمر

اقتصادی با مقادیر چشمگیر مصرف انرژی و انتشار آلاینده‌ها همراه است (Shobeiri, 2017).

به منظور حصول اطمینان از توسعه اقتصادی پایدار، دولتها مفهوم توسعه نوآوری، هماهنگی، سبز بودن، پذیرا بودن و به اشتراک‌گذاری را ارائه کرده و اهدافی را در جهت کاهش مصرف انرژی و انتشار آلاینده‌ها تدوین کرده‌اند. این اعتقاد کشورها که آب‌های زلال و کوههای سرسیز دارایی‌های ارزشمندی هستند، توسعه یک جامعه دوستدار محیط‌زیست و حافظ منابع طبیعی را تسریع می‌کند (Li et al., 2017)؛ بنابراین محیط‌زیست، امروز در برگیرنده تمام مسائلی است که در صنعت، فرهنگ، اقتصاد و سیاست مطرح است. این روند تا آن حد پیش رفته که در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، برنامه‌ریزی محیط‌زیست در چارچوب برنامه‌ریزی کشوری Savari & Naghi Bayranvand, (2020). در عین حال، به دلیل بهبود آگاهی‌های محیط‌زیستی، ذینفعان مانند مصرف‌کنندگان و سازمان‌های محیط‌زیستی He (et al., 2019) توجه بیشتری به آводگی محیط‌زیست شرکت‌ها می‌کنند (Ma et al., 2020) برای ایجاد یک توسعه اتخاذ کنند (2020) (Shobeiri & Haghghi, 2015). تحولات محیط‌زیستی در سطح بین‌المللی از یکسو و گسترش فرازینده‌های مخرب محیط‌زیست در داخل کشور به مانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه باعث شده است تا موضوع حفاظت از محیط‌زیست بیش از گذشته در کانون توجه سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور قرار گیرد (Shobeiri et al., 2013). آرامش و امنیت را از زندگی انسان می‌رباید، بلکه موجودیت بشر را نیز تهدید می‌کند. محیط‌زیست شهری مانند همه محیط‌هایی که زندگی در آنها جریان دارد در فعالیت‌های انسان Salehi & Pazukinejad, 2014.

موضوع خطمنشی‌گذاری یا سیاست‌گذاری محیط‌زیستی نیز از موضوعات اساسی موردهبحث در ادبیات خطمنشی‌گذاری عمومی محسوب می‌شود. این موضوع بدویژه پس از دهه ۱۹۷۰ میلادی و گسترش بحران‌های محیط‌زیستی در سرتاسر جهان بیش از پیش موردنظره دولتمردان کشورهای توسعه‌یافته و برخی کشورهای در حال توسعه قرار گرفت (Aslipour et al., 2014). برای کاهش این نگرانی که بسیار بجا و به مورد است، ضرورت خطمنشی‌گذاری برای بهبود مسائل زیست‌محیطی در راستای تحقق توسعه پایدار، از سوی دولتمردان کشورها احساس می‌شود. فارغ از وضعیت بحرانی زیست‌محیطی در عرصه جهانی، وضعیت کنونی محیط‌زیست

فرآیندهای سبز شرکت کنند (Singh et al., 2020). پژوهش‌ها نشان می‌دهد؛ عدم هماهنگی درونی یک خط‌نمایی و یا میان خط‌نمایی‌ها، باعث انحراف نتایج حاصل از آنها در هر سه بخش خروجی^۳، پیامد^۴ و اثر^۵ خط‌نمایی شده است (Baumgartner & Jones, 2009; Schneider & Ingram, 1997; Mazmanian & Sabatier, 1981; May et al., 2005). تا اواخر دهه ۶۰ میلادی، گمان بر این بود که دستورات خط‌نمایی گذاران برای مجریان آن شفاف بوده و آن چیزی اجرا می‌شود که توسط خط‌نمایی گذاران نیت شده است (Hill & Hupe, 2002). فرآیند ترجمه خط‌نمایی به اقدام (Barrett, 2004) درست و صحیح فرض می‌شود؛ اما در دهه ۷۰ با تحقیقات انتقادی که بر روی این فرآیند صورت پذیرفت، آغازی بر مطالعات اجرای خط‌نمایی نیز کلید خورد که افرادی نظری داریتک^۶ (۱۹۷۲)، پرسمن و وايدالسکی^۷ (۱۹۷۳) و باردادج^۸ (۱۹۷۷) سردمداران این مطالعات تلقی می‌شوند. به طور کلی، مفاهیمی از جمله: خط‌نمایی گذاری یکپارچه (Meijers & Stead, 2004)، خط‌نمایی گذاری متقاطع (Schmidt, 2002)، (OECD, 2002)، همسانی خط‌نمایی (Challis et al., 2002)، کلیت (2000)، (Christensen & Lægreid, 2007)، دولت (Wilkinson & Appelbee, 1999) به هم پیوسته^۹ (Ling, 2002)، مدیریت بین دولتی^{۱۰} (Kickert, 1986) و مدیریت شکهای (Agranof, 1986) را در این زمینه می‌توان مشاهده کرد. بر اساس همین ۱۹۹۷) مبنای، سه نسل از اجرای خط‌نمایی شناسایی شده‌اند (Goggins et al., 1990) رویکرد از بالا به پایین، از پایین به بالا و رویکرد سوم رویکرد هیبریدی است که تلفیقی از مبانی دو رویکرد قبل است و سعی دارد شکاف میان آن دو پر کند (Fischer, 2007).

مباحث علمی موردنوجه در تحلیل شکاف خط‌نمایی بسیار به مباحث تحلیل اجرای خط‌نمایی نزدیک است؛ اما تفاوت

- 3. Out put
- 4. Out come
- 5. Impact
- 6. Darthick
- 7. Pressman and Wildavsky
- 8. Bardach
- 9. Joined up policy
- 10. Joined up Government
- 11. Inter- Government

کشور نیز مطابق با شاخص‌های جهانی غیر مطلوب و بعض خط‌افرین گزارش شده است. اعلام شاخص جهانی عملکرد محیط‌زیستی سال ۲۰۲۰ که از سوی دانشگاه بیل^۱ منتشر شد، نشان داد که هشدارهای کارشناسان محیط‌زیست را باید جدی گرفت. بر اساس گزارش شاخص عملکردی محیط‌زیست EPI^۲، ایران بین ۱۳۲ کشور جهان با کسب نمره ۴۲/۷۳ در مقام ۱۱۴ قرارگرفته است. ایران در سال ۲۰۱۵ با کسب نمره ۷۶/۹ در مقام ۷۸ جهان و در سال ۲۰۲۰ میلادی با نمره ۶۷ جهان قرار داشته است (Vaezi et al., 2020). در ایران، مجموعه‌ای از ارگان‌ها مانند سازمان حفاظت محیط‌زیست و شورای عالی محیط‌زیست، اقدام به سیاست‌گذاری در حوزه محیط‌زیست می‌کنند (Maleki et al., 2016). شکاف‌های عمیقی در تحقیقات موجود وجود دارد که باید برطرف شود. مفهوم‌سازی خط‌نمایی‌های محیط‌زیستی در مطالعات تجربی قبلی بسیار سطحی بوده و یا به نظریه‌های علمی توجه نداشته است و این نشان‌دهنده تمرکز بر محیط‌زیست برای کاربردهای صنعتی در اکثر تحقیقات تجربی است؛ در مقابل، تعداد قابل توجهی از مطالعات نظری اقدامات خط‌نمایی‌های محیط‌زیستی را شناسایی کرده‌اند که می‌تواند از اجرای طرح‌های محیط‌زیستی، از جمله استخدام، ارزیابی عملکرد، سیستم‌های پرداخت و پاداش، توامندسازی/مشارکت کارمندان و یادگیری سازمانی حمایت کنند (Yu et al., 2020). با این حال، در میان چارچوب‌هایی که مجموعه جامع‌تری از خط‌نمایی‌های محیط‌زیستی را نشان دهد، یک نظریه فرآگیر و اعتبار سنجی تجربی وجود ندارد (Teixeira et al., 2016). با این حال، فشار روزافزون ذینفعان برای اجرای خط‌نمایی‌ها در زمینه محیط‌زیست (Johnstone, 2019) به یک قانون تجارت در تمام جهان و صنایع تبدیل شده است تا در

۱. دانشگاه بیل، ساقه طولانی در اندازه‌گیری شاخص‌های زیستمحیطی دارد تا آنجا که این دانشگاه در سال ۲۰۰۵ روش EPI که ترجمه آن «شاخص عملکرد زیستمحیطی» است را ابداع کرد و هم‌اکنون این روش، مبنای اندازه‌گیری و گزارش‌های مرتبط با محیط‌زیست است. مرساله دانشگاه بیل، در قالب چندین پروژه اطلاعات به دست آمده از سازمان‌های بین‌المللی مثل یونپ، یو ان دی بی، بانک جهانی، ناسا و فانو را همراه با داده‌های آماری و اطلاعاتی که از طریق منابع داخلی کشورها به دست آورده بررسی می‌کند و سپس بر اساس یافته‌های علمی، رتبه کشورها را اعلام می‌کند. شاخص عملکرد زیستمحیطی درواقع معکس کننده وضعیت محیط و سلامت انسان در هر کشور است. (همشهری، شماره ۱۱، ۱۳۹۰، ۵۶۱)

۲. ص

2. Environmental Performance Index 2012

می‌توان برای تعریف شکاف خطمنشی سود برد عبارت‌اند از:

(الف) طراحی هر یک از این مفاهیم برای این بوده است تا خطمنشی گذار به اهداف خود نائل آید؛ بنابراین، شکاف خطمنشی هنگامی ایجاد می‌شود که خطمنشی گذار به اهداف از پیش تعیین شده خود نرسد.

(ب) وقتی در مفاهیمی که بحث شد، به دنبال پاسخ به سؤال «شکاف خطمنشی چیست؟» پاسخ‌هایی ارائه می‌شود که در دو موضوع قابل جمع است. اول اینکه یک سری عوامل، ایجادکننده شکاف خطمنشی هستند و دوم، دلایلی را برای شکل‌گیری شکاف خطمنشی باید جستجو کرد؛ بنابراین، تعریف شکاف خطمنشی در دو مقوله عوامل و دلایل ایجاد آن مستتر است. با توجه به موارد فوق، شکاف خطمنشی بر اساس عوامل و دلایلی شکل می‌گیرد که سبب می‌شود خطمنشی گذار به اهداف مورد انتظار خود نرسد. این موضوع، شاکله اصلی تعریف شکاف خطمنشی را تشکیل می‌دهد. هدف از ارائه این بخش ارائه مهم‌ترین تئوری‌ها و مبانی نظری حوزه خطمنشی گذاری عمومی بوده است.

چراکه راهکارهای نظری شکاف خطمنشی گذاری محیط‌زیستی به عنوان یکی از موضوعات خطمنشی گذاری عمومی را باید، از میان تئوری‌ها و مبانی تجمعی شده در ادبیات نظری موضوع جستجو نمود. به دلیل حجم بالای منابع و مبانی نظری در این بخش، مطالب ارائه شده به صورت اجمالی و گزینشی از میان انبوه مطالب انتخاب شده‌اند به‌طوری‌که چارچوب اصلی در «تدوین خطمنشی‌های محیط‌زیستی» را فراروی مخاطب قرار دهد.

ظریفی میان این دو مفهوم وجود دارد. در تحلیل اجرا، به دنبال بررسی دلایل تفاوت آنچه قصد شده با آنچه درنهایت اجرایشده می‌باشد؛ اما تحلیل شکاف، نگاهی وسیع‌تر را شامل شده و چرخه کامل خطمنشی گذاری را در بر می‌گیرد. به عنوان نمونه، بخشی از مقالات و پژوهش‌های تحلیل شکاف، به بررسی تفاوت میان آنچه خواست جامعه از خطمنشی گذاران بوده با آنچه در پاسخ به آن خواست تبدیل به خطمنشی شده است؛ Scott, Bero, et al., 1998; Nye, 2008; Loue, 2004; Broadhurst, 2006; Haghdoust, 2011. بخش دیگری از پژوهش‌ها به بحث پیرامون تفاوت میان خطمنشی تدوین شده و اجرای آن روی آورده‌اند (Loure, 2004; Broadhurst, 2006; Haghdoust, 2011). می‌توان اصطلاح «پدیده شکاف خطمنشی» را بدین گونه در نظر گرفت: پدیده شکاف خطمنشی رویدادی است که در سلسله‌مراتب بالا به پایین فرآیند خطمنشی گذاری اتفاق می‌افتد و مبنی بر مجموعه‌ای از عوامل، سبب انحراف از هدف غایی مدنظر خطمنشی گذاری می‌شود. سیاست/ خطمنشی زیست‌محیطی^۱ عبارت است از فعالیت‌ها، اقدامات و تصمیمات اتخاذ‌شده توسط سازمان‌های عمومی جهت رفع مسائل یا بحران‌های محیط‌زیستی. هرچند، این مفاهیم تنوانته‌اند ارتباط مستقیمی با مفهوم شکاف خطمنشی ایجاد کنند اما مرور آنها پژوهشگر را در ارائه یک تعریف جامع در مورد مفهوم شکاف خطمنشی یاری می‌رساند. الهماتی که از این مفاهیم

1. Environmental policy

جدول ۱. جمع‌بندی نظریات، رویکردها و مدل‌های خطمنشی گذاری عمومی

Table 1. Summary of the Theories, Approaches, and Models of Public Policymaking

نظریات خطمنشی گذاری عمومی	رویکردهای خطمنشی گذاری عمومی	Theory of public policymaking	نظریه عقلایی
نظریات معتقد به نظریه عقلایی	Rational theory	نظریات معتقد به نظریه عقلایی	National theory
نظریات معتقد به نظریه عقلایی	Critical theories of rational theory	نظریه تدریجی گرایی	Theory of gradualism
نظریه رضایت‌بخش	Satisfying theory	نظریه رضایت‌بخش	Idealist (goal-oriented) approach
نظریه هنجاری	Normative theory	نظریه هنجاری	Objectivist (problem-oriented) approach
نظریه گفتمان	Discourse theory	نظریه گفتمان	Imaginative (illusion-based) approach

مدل فرآیندی/ مدل نهادی/ مدل گروهی/ مدل نخبگان/ مدل جریان‌ها و دریچه‌ها/ مدل نظریه بازی / مدل انتخاب عمومی / مدل انتخاب عمومی / مدل سیستمی / مدل بحران / مدل متغیرهای چندگانه
Process model/ Institutional model / Group model / Elite model / Streams & windows model / Game theory model/ Public choice model / Systemic model/ Crisis model / Multiple variable model

رویکرد عینیت‌گرا (مسئله-محور)
رویکرد آرمان‌گرا (هدف‌گرا)
Idealist (goal-oriented) approach
رویکرد خیال‌پرداز (توهم‌گرا)
Imaginative (illusion-based) approach

نظریه عقلایی
Rational theory
نظریات معتقد به نظریه عقلایی
Critical theories of rational theory
نظریه تدریجی گرایی
Theory of gradualism
نظریه رضایت‌بخش
Satisfying theory
نظریه هنجاری
Normative theory
نظریه گفتمان
Discourse theory

مطلوب مذکور را در جدول زیر خلاصه نمود:

در ادامه به تشریح مفاهیم اساسی مربوط به بازیگران و گروه‌های ذینفع خطمنشی‌گذاری عمومی پرداخت که اهم

جدول ۲. جمع‌بندی انواع بازیگران تأثیرگذار بر حوزه خطمنشی‌گذاری عمومی (زیستمحیطی)

Table 2. Summary of Different Influential Players in Public Policymaking

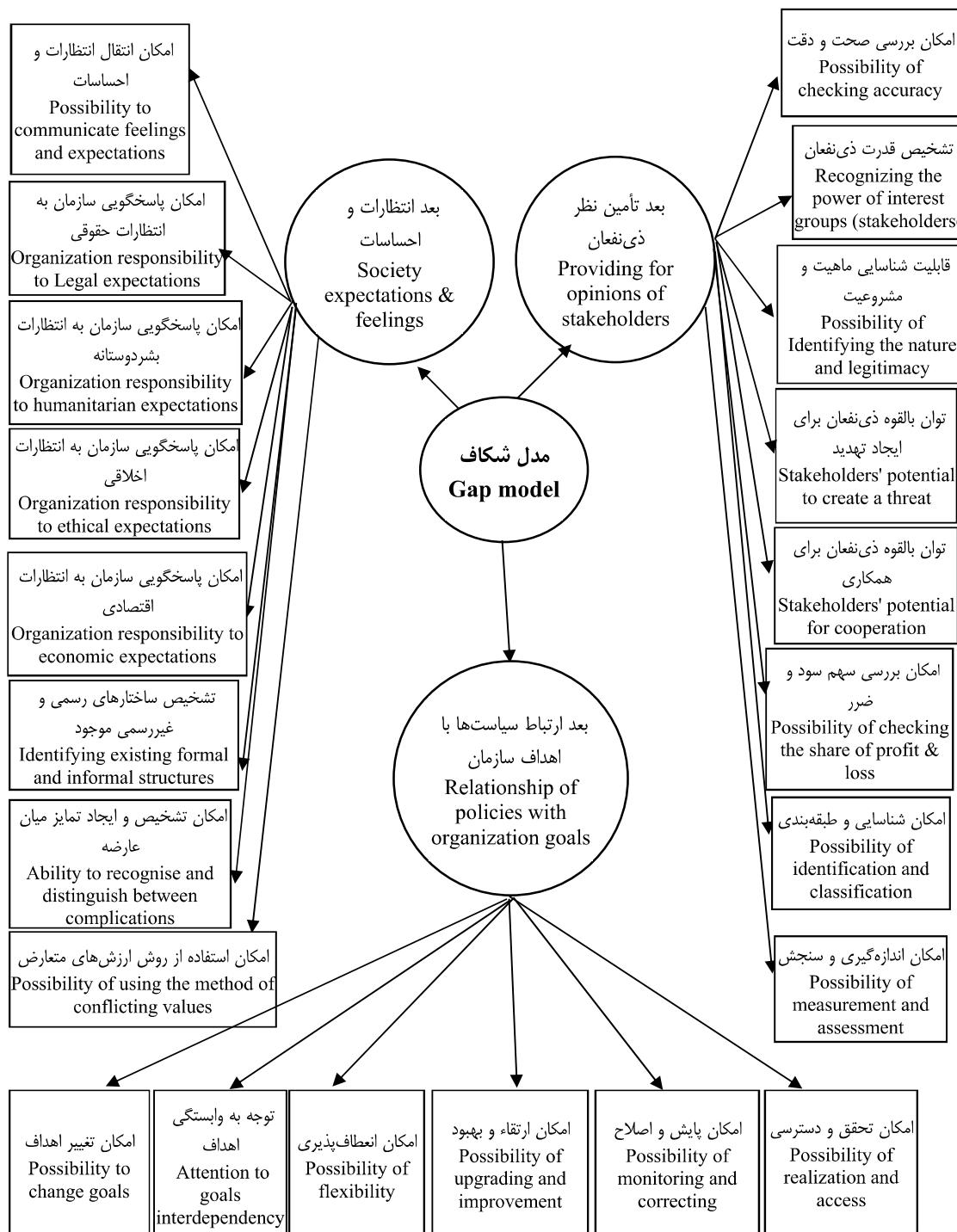
دسته‌بندی جزئی تر بازیگران تأثیرگذار Detailed classification of influential players	دسته‌بندی کلی بازیگران تأثیرگذار General classification of influential players
بازیگران اجرایی	
Executive players	
بازیگران تقنیبی	
Legislative players	نخبگان سیاسی Political elites
بازیگران قضایی	
Judicial players	
سایر دستگاه‌های حاکمیتی (نیروهای مسلح و غیره)	
Other governing bodies (armed forces, etc)	
بوروکراسی محیط‌زیست (سازمان حفاظت محیط‌زیست)	نخبگان دیوانی Bureaucratic elites (bureaucrats)
Environmental bureaucracy (Environmental Protection Organization; EPO)	
راننه‌های مکتوب و الکترونیکی	
Printed and electronic media	
مدارس، دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه	
Schools, universities, and seminaries	سایر بازیگران مؤثر Other influential players
تشکل‌های مردم‌نهاد زیستمحیطی (NGOs)	
Environmental non-governmental organizations (NGOs)	
بخش خصوصی	
Private sector	

با تأثیر نخبگان سیاسی در انتخاب راه‌حل (خطمنشی) موردنظر مراحل فرآیند خطمنشی‌گذاری زیستمحیطی متفاوت است. بیش از سایر بازیگران می‌باشد. گام‌های مرحله تدوین در جدول به عنوان مثال تأثیر نخبگان دیوانی در مرحله دستورکارگاری و زیر خلاصه شده است:

جدول ۳. جمع‌بندی گام‌های مرحله تدوین خطمنشی عمومی

Table 3. Summary of the steps in public policy formulation

گام‌های مرحله تدوین خطمنشی عمومی Steps in public policy formulation	هاولت و رامش، ۲۰۰۹، ص ۱۲
اشتریان، ۱۳۹۱، ص ۸۷ Ashtarian (2012) p.87	Howlett & Ramesh (2009) p. 12
مسئله شناسی عمومی (آودگی هوا، آب و خاک)	دستور کارگاری (طرح و انکاوس مسائل زیستمحیطی در سازمان‌های حاکمیتی)
Public problemology (air, water, and soil pollution)	Stewardship agenda (raising and reflecting environmental issues in governing organizations)
تعیین راه‌حل‌ها (خطمنشی‌های عمومی)	شکل‌گیری خطمنشی (عمولاً توسط نخبگان دیوانی)
Determining problems (public policies)	Policy formation (normally by bureaucratic elites)
تصمیم‌گیری (مشروعیت‌بخشی، ایجاد ائتلاف، آغاز اقدام)	تصمیم‌گیری (ازوماً توسط نخبگان سیاسی)
Decision making (legitimization, forming coalition, beginning of action)	Decision making (necessarily by political elites)

شکل ۱. مدل انتضایی شکاف

Figure 1. Contingent Gap Model

موضوع مقاله پژوهشگر، مفهوم پردازی پدیده‌ای است که خطمنشی گذاری باشیم. به عبارت دیگر، مجموعه عواملی که سبب انحراف در خطمنشی می‌شود را در قالب مفهومی جدید می‌شود شاهد انحراف از خطمنشی در طی فرآیند

در پژوهش حاضر، بر اساس سؤالات تحقیق، برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه محقق ساخته، استفاده شده است. در این پژوهش به‌منظور تعیین ضریب قابلیت اعتماد از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار پایایی ترکیبی و پایایی هر یک از مؤلفه‌های تحقیق محاسبه شده که نتایج حاکی از پایایی پرسشنامه دارد. همچنین روایی واگرا و همگرای پرسشنامه نیز به‌دست آمده که نتایج، حاکی از روایی مناسب متغیرها و میزان آنها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (با استفاده از نرم‌افزار PLS3) استفاده شده است. برخلاف مدل یابی معادلات ساختاری مبتنی بر واریانس که میزان برازش مدل را ارزیابی می‌کند و درنتیجه برآورد مدل در جهت تبیین، آزمون و تأیید نظریه‌ها است؛ روش PLS پیش‌بینی مدار بوده و به عنوان روش تبیین نظریه‌ی می‌تواند بکار گرفته شود؛ بنابراین، طبق مبانی و مدل ارائه شده، ابعاد مدل شامل بعد تأمین نظر ذینفعان، بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان، بعد انتظارات و احساسات جامعه می‌باشد که در بخش بعد مورد ارزیابی قرار گرفت.

تحت عنوان «شکاف خطمنشی» مورد بررسی قرار داده است. همان‌طور که ذکر گردید، خطمنشی گذاران برای رفع یا به حداقل رساندن این انحرافات، الگوها یا مدل‌هایی را پیشنهاد داده‌اند؛ که هر یک، به‌مقتضای زمینه^۱ و شرایط موجود در محیط منظر خطمنشی گذار، دارای تعاریف و ویژگی‌های متفاوت (و در عین حال دارای مفهوم مشترک با یکدیگر) هستند. در این پژوهش به ارائه مدل پرداخته شده است که در رابطه با خطمنشی‌های عمومی دولت در حوزه محیط‌زیست، با در نظر گرفتن سه بعد ارتباط با اهداف سازمان، انتظارات و احساسات جامعه و بعد ذینفعان، مدل را شناسایی می‌کند. لذا هدف این پژوهش، طراحی مدل اقتضایی تحلیل شکاف خطمنشی‌های عمومی دولت در حوزه محیط‌زیست است. مدل پیشنهادی این پژوهش که در دو مرحله با نظرات دو گروه خبرگان حوزه سیاست‌گذاری و حوزه محیط‌زیستی بهبود می‌یابد، می‌تواند مدلی کاربردی برای سیاست‌گذاران، مدیران و مجریان حوزه خطمنشی گذاری محیط‌زیستی و به‌طور خاص، سازمان حفاظت محیط‌زیست قرار گیرد که با توجه به مبانی نظری پژوهش، مدل اقتضایی شکاف به صورت شکل ۱ است.

یافته‌های پژوهش

جهت بررسی برازش مدل، از برازش مدل اندازه‌گیری، برازش مدل ساختاری و برازش کلی مدل استفاده شده است. به‌منظور بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری تحقیق، به بررسی ضرایب پاره‌ای عاملی، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی^۲ پرداخته شده است. مقدار ملاک برای مناسب بودن ضرایب پاره‌ای عاملی، 0.4 می‌باشد. در جدول زیر تمامی اعداد ضرایب پاره‌ای عاملی 0.4 بیشتر است که نشان از مناسب بودن این معیار دارد.

2. Composite Reliability

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، از نوع کاربردی است و بر حسب نحوه گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی- پیمایشی می‌باشد. این تحقیق در سطح کشور ایران در سال ۱۳۹۹ انجام شده است. جامعه آماری در این مطالعه، شامل کلیه متخصصان رشته‌های محیط‌زیست دارای مدارک کارشناسی ارشد و دکتری می‌باشدند که مطابق آمار موجود، تعداد آنها در حدود 121456 نفر می‌باشد. در این تحقیق، حجم نمونه با استفاده از فرمول 384 نفر تعیین شد و نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب و موردمطالعه قرار گرفتند.

1. Context

جدول ۴. ضرایب پاره‌ای عاملی

Table 4. Factor Loadings

SEF	RPG	POS
Society expectations & feelings (SEF)	Relationship of policies with organization goals (RPG)	Providing for opinions of stakeholders (POS)
		بعد تأمین نظر ذی‌نفعان
		0.788
		0.857
		0.781
		0.866
		0.545
		POS1
		POS2
		POS3
		POS4
		POS5

SEF	RPG	POS
		0.646
		0.635
	0.653	RPG1
	0.822	RPG2
	0.861	RPG3
	0.767	RPG4
	0.634	RPG5
	0.780	RPG6
	0.744	RPG7
0.711		SEF1
0.674		SEF2
0.610		SEF3
0.532		SEF4
0.519		SEF5
0.852		SEF6
0.755		SEF7
0.689		SEF8

برازش مدل‌های اندازه‌گیری، روایی همگرا^۱ است که به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سوالات (شاخص‌ها) خود می‌پردازد؛ که نتایج آن در جدول زیر آمده است.

مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در PLS، بعد از سنجش بارهای عاملی سوالات، نوبت به محاسبه و گزارش ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی می‌رسد. معیار دوم از بررسی

1. Convergent Validity

جدول ۵. نتایج معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پنهان تحقیق

Table 5. Results of Cronbach's Alpha and Composite Reliability (CR) for the Latent Variables

متغیرهای مکنون	نشان	کروناخ (Alpha>0.7)	ضریب آلفای ترکیبی (CR>0.7)	میانگین واریانس استخراجی (AVE>0.5)	ضریب پایایی
بعد تأمین نظر ذی‌نفعان	POS	0.859	0.892	0.548	
بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان	RPG	0.874	0.902	0.571	
بعد انتظارات و احساسات جامعه	SEF	0.825	0.868	0.557	

است؛ مطابق با یافته‌های جدول فوق، این معیار در مورد متغیرهای مکنون مقدار مناسبی را اتخاذ نموده‌اند، درنتیجه مناسب بودن روایی همگرای پژوهش تأیید می‌شود. جهت سنجش روایی و اگر از معیار فورنل-لارکر استفاده شده است؛ که نتایج به صورت جدول ۶ است. چون مقادیر قطر اصلی (جزر AVE) برای هر متغیر پنهان، از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرهای پنهان موجود در مدل، بیشتر می‌باشد روایی و اگرای مدل نیز تأیید می‌شود.

با توجه به اینکه حداقل مقدار مناسب برای آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ۰/۷ است و مطابق با یافته‌های جدول فوق این معیارها در مورد متغیرهای مکنون، مقدار مناسبی را اتخاذ نموده‌اند و می‌توان مناسب بودن وضعیت پایایی پژوهش را تأیید نمود. با توجه به اینکه مقدار مناسب برای AVE ۰/۵

2. Average Variance Extracted

جدول ۶. محاسبه روایی واگرا

Table 6. Discriminant Validity

SEF	RPG	POS		متغیرهای مکنون
بعد انتظارات و احساسات جامعه Society expectations & feelings	بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان Relationship of policies with organization goals	بعد تأمین نظر ذی نفعان Providing for opinions of stakeholders		بعد تأمین نظر ذی نفعان Providing for opinions of stakeholders
		0.740	POS	بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان Relationship of policies with organization goals
	0.756	0.639	RPG	بعد انتظارات و احساسات جامعه Society expectations & feelings
0.676	0.431	0.550	SEF	

توجه به سه مقدار ملاک، می‌توان مناسب بودن برآذش مدل ساختاری را تأیید ساخت. برای بررسی برآذش مدل کلی از معیار GOF استفاده شد که سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است. این معیار از طریق فرمول زیر محاسبه می‌گردد:

$$GOF = \sqrt{communalities \times R^2}$$

متغیرهای پنهان Communalities از میانگین مقادیر اشتراکی برای سازه‌های درون‌زای پژوهش به دست می‌آید.

با توجه به شکل شماره ۲ و ۳، چون ضرایب t مربوط به هر یک از ابعاد، بیشتر از ۱/۹۶ به دست آمده‌اند، لذا در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار بودن آنها تأیید می‌شود.

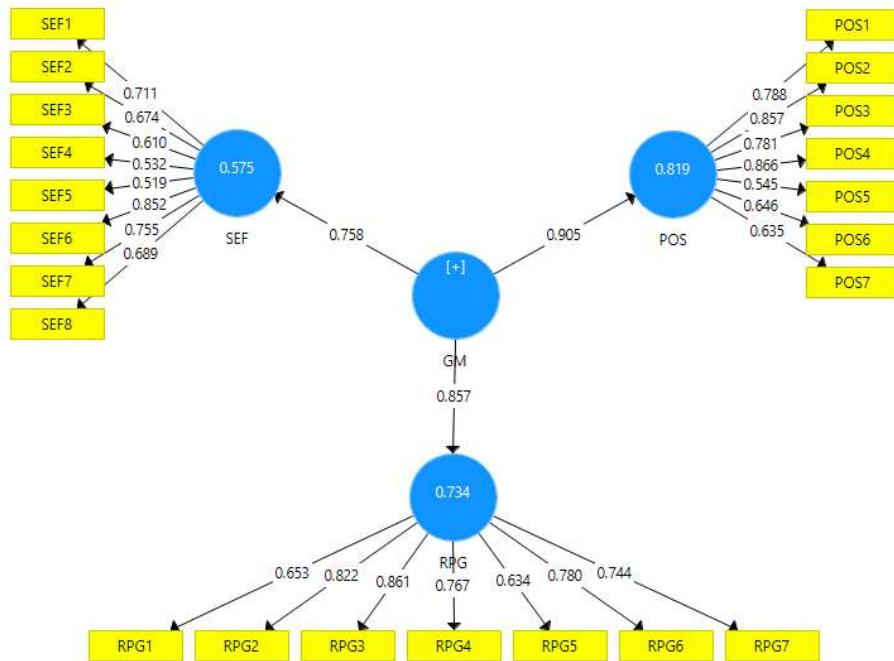
دومین معیار برای بررسی برآذش مدل ساختاری در یک پژوهش ضرایب R^2 مربوط به متغیرهای پنهان درون‌زای (وابسته) مدل است. R^2 معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود. مطابق با شکل ۳، مقدار R^2 برای سازه‌های درون‌زای پژوهش محاسبه شده است که با

جدول ۷. میزان Communality و R^2 متغیرهای تحقیقTable 7. Communality and R^2 of the Research Variables

Communality	R^2	نشان	متغیرهای مکنون
.483	0.819	POS	بعد تأمین نظر ذی نفعان Providing for opinions of stakeholders
.529	0.734	RPG	بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان Relationship of policies with organization goals
.342	0.575	SEF	بعد انتظارات و احساسات جامعه Society expectations & feelings
GOF	<u>R^2</u>		<u>Communality</u>
0.565	0.709		0.451

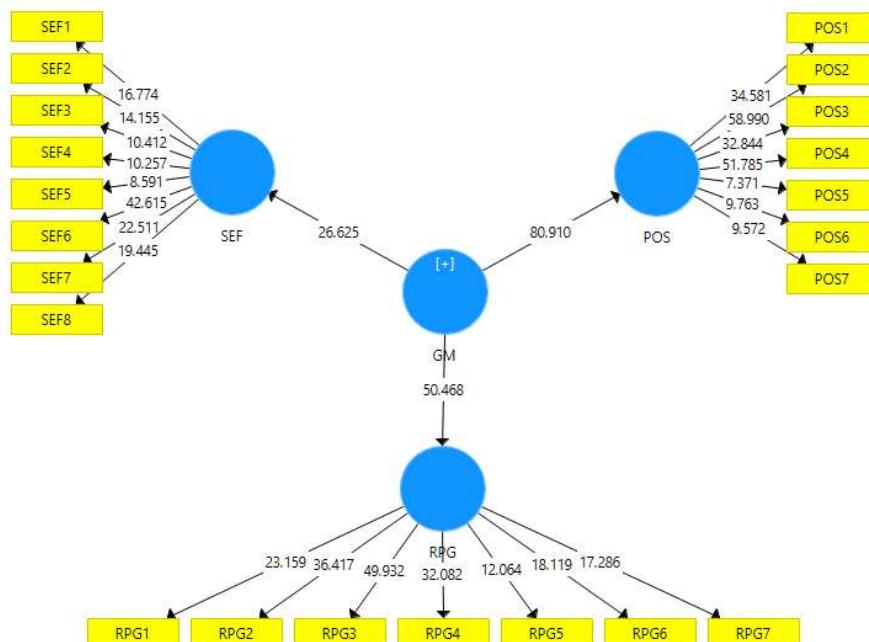
بررسی و تحلیل سوالات تحقیق با استفاده از نرم‌افزار PLS پرداخته شده است.

با توجه به مقدار به دست آمده برای GOF به میزان ۰/۵۶۵، برآذش خوب مدل کلی تأیید می‌شود. در این قسمت به

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش همراه با ضرایب بارهای عاملی

Figure 2. Research Structural Model with Factor Loadings

شکل ۳. مدل ساختاری تحقیق همراه با ضرایب معناداری

Figure 3. Research Structural Model with Significance Coefficients

جدول ۸. نتایج رابطه مستقیم و ضرایب معناداری مدل پژوهش

Table 8. Results of Direct Relationships and Significance Coefficients of the Research Model

نتیجه Result	سطح معناداری Significa nce level	ضریب مسیر (β) Path coefficient	T Statistics ضرایب آماره Statistics coefficients	علامت اختصاری Symbol	مسیر Path
تأیید Confirm	0.000	0.905	80.910	GM -> POS	بعد تأمین نظر ذی‌نفعان Providing for opinions of stakeholders
تأیید Confirm	0.000	0.857	50.468	GM -> RPG	بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان Relationship of policies with organization goals
تأیید Confirm	0.000	0.758	26.625	GM -> SEF	بعد انتظارات و احساسات جامعه Society expectations & feelings

بوده (بیشتر از قدر مطلق ۱/۹۶) و سطح معناداری نیز کوچک‌تر از ۰/۰۵ (۰,۰۰۰) بوده که نشان می‌دهد رابطه این بعد، معنادار است؛ و می‌توان نتیجه گرفت، از نظر افراد موردنبررسی، بعد تأمین نظر ذی‌نفعان می‌تواند در مدل تحلیل شکاف مناسب باشد.

بحث و نتیجه‌گیری
 ضرورت خطمنشی‌گذاری برای بهبود مسائل زیستمحیطی در راستای تحقق توسعه پایدار، از سوی دولتمردان کشورها احساس می‌شود. موضوع خطمنشی‌گذاری یا سیاست‌گذاری محیط‌زیستی از موضوعات اساسی موردبحث در ادبیات خطمنشی‌گذاری عمومی محسوب می‌شود. این موضوع بهویژه پس از دهه ۱۹۷۰ میلادی و گسترش بحران‌های محیط‌زیستی در سرتاسر جهان بیش از پیش موردنموده دولتمردان کشورهای توسعه‌یافته و برخی کشورهای در حال توسعه قرار گرفت. یکی از چالش‌های بزرگ قرن بیست و یکم برای سیاست‌گذاران، حتی در سبزترین کشورها، شناخت دقیق علل کم اثر بودن یا در شکست سیاست‌های محیط‌زیستی برای رویارویی با این مشکلات است در این پژوهش به ارائه مدلی پرداخته شد که در رابطه با خطمنشی‌های عمومی دولت در حوزه محیط‌زیست، با در نظر گرفتن سه بعد ارتباط با اهداف سازمان، انتظارات و احساسات جامعه و بعد ذی‌نفعان، مدل را شناسایی کرده است. لذا سوالات تحقیق شامل این موارد است که بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان، انتظارات و احساسات جامعه و تأمین نظر ذی‌نفعان در مدل تحلیل شکاف مناسب می‌باشد یا

سوال اول تحقیق: بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان در مدل تحلیل شکاف مناسب است؟

با توجه به شکل ۲ و ۳ می‌توان گفت ضریب استانداردشده متغیر (بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان) برابر $\beta = 0.857$ می‌باشد؛ و ضریب معناداری (آماره تی) نیز برابر $t = 50.468$ بوده (بیشتر از قدر مطلق ۱/۹۶) و سطح معناداری نیز کوچک‌تر از ۰/۰۵ (۰,۰۰۰) بوده که نشان می‌دهد رابطه این بعد، معنادار است؛ و می‌توان نتیجه گرفت، از نظر افراد موردنبررسی، بعد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان ذی‌ربط می‌تواند در مدل تحلیل شکاف مناسب باشد.

سوال دوم تحقیق: بعد انتظارات و احساسات جامعه در مدل تحلیل شکاف مناسب است؟

با توجه به شکل ۲ و ۳ می‌توان گفت ضریب استانداردشده متغیر (بعد انتظارات و احساسات جامعه) برابر $\beta = 0.857$ می‌باشد؛ و ضریب معناداری (آماره تی) نیز برابر $t = 50.468$ بوده (بیشتر از قدر مطلق ۱/۹۶) و سطح معناداری نیز کوچک‌تر از ۰/۰۵ (۰,۰۰۰) بوده که نشان می‌دهد رابطه این بعد، معنادار است؛ و می‌توان نتیجه گرفت، از نظر افراد موردنبررسی، بعد انتظارات و احساسات جامعه می‌تواند در مدل تحلیل شکاف مناسب باشد.

سوال سوم تحقیق: بعد تأمین نظر ذی‌نفعان در مدل تحلیل شکاف مناسب است؟

با توجه به شکل ۲ و ۳ می‌توان گفت ضریب استانداردشده متغیر (بعد تأمین نظر ذی‌نفعان) برابر $\beta = 0.857$ می‌باشد؛ و ضریب معناداری (آماره تی) نیز برابر $t = 50.468$ می‌باشد.

اجتماعی، سیاسی و محیط‌زیستی) مورد بحث قرار می‌گیرد. در تأیید سؤال دوم و بعد تأمین نظر ذی‌نفعان در مدل تحلیل شکاف می‌توان بیان نمود که «کنش»‌های زیست‌محیطی بازیگران و گروه‌های ذینفع در سیاست‌گذاری زیست‌محیطی کشور دارای چهار ویژگی خاص و به عبارت بهتر چهار نوع «دوگانگی»^۱ است. این دوگانگی‌ها ناظر به «وضع موجود» تدوین خطمنشی‌های زیست‌محیطی کشور بوده و رفع آنها به منظور دستیابی به وضع مطلوب ضروری است. در نگاه اول، انتخاب یکی از نواماً به معنی طرد و نفی دیگری است، در حالی که می‌توان هر دو وجه دوگانگی را توانان با یکدیگر حفظ کرد و در عین حال به یکی از آنها اولویت داد؛ که مطابق با نتایج تحقیقات عباسی و دیگران (۲۰۱۶) است که در تحقیقی بیان کردن مشکلات مربوط به تدوین کنندگان خطمنشی، مجریان و ذینفعان با اجرای خطمنشی در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی رابطه دارد. همچنین موارد متعددی است که به عنوان نمونه، ون متر و ون بورن (۱۹۷۵) ویژگی‌های شخصی ذینفعان را از متغیرهای اجرا می‌دانند؛ مک لانقین (۱۹۷۶) میزان پذیرش ذینفعان نسبت به تغییر خطمنشی و میزان علاقه را از عوامل کلیدی در موقفیت یا شکست اجرا می‌داند؛ کالیستا (۱۹۹۴) عدم تعهد لازم ذینفعان خطمنشی را از موانع اجرا می‌داند؛ سباتیر و مازمانیان (۱۹۹۶) حمایت خطمنشی‌ها از سوی قانون‌گذاران، مقامات اجرایی و مراجع قضایی از شرایط اجرای اثربخش خطمنشی می‌دانند. ماکیند (۲۰۰۵) تعابرات، انگیزه‌ها و نگرش‌های ذینفعان و ارزیابی اجرایکنندگان از اجرای خطمنشی را از عوامل شکست در اجرا می‌دانند و عربی و دیگران (۲۰۰۵) ویژگی‌های رفتاری ذینفعان، تخصص و مهارت مجریان و استفاده‌کنندگان را موانع اجرای خطمنشی می‌دانند. همچنین نتایج حاصل از این تحقیق، مطابق با نتایج تحقیقات اصلی پور (۲۰۱۹) می‌باشد که دریافتند؛ از مهم‌ترین دوگانهای خطمنشی گذاری عمومی در حوزه محیط‌زیست ایران می‌توان به دوگان داشکنش، دوگان نشانه ریشه، دوگان حافظت توسعه، دوگان تعامل تحفظ و دوگان ساختار کارکرد در خطمنشی گذاری محیط‌زیستی اشاره کرد.

در تأیید سؤال سوم و بعد انتظارات و احساسات جامعه در

۱. Dichotomy: هرگونه شکستن معنای یک «مفهوم» کلی به دو بخش مجزاً که اگرچه با یکدیگر هیچ‌گونه وجه اشتراک و همپوشانی ندارند ولی در کنار هم کلی آن «مفهوم» را شامل می‌شوند.

خیر. نتایج کلی حاکی از این است که ابعاد ارتباط سیاست‌ها با اهداف سازمان، انتظارات و احساسات جامعه و تأمین نظر ذی‌نفعان در مدل تحلیل شکاف مناسب می‌باشد.

در تأیید و تبیین سؤال اول و بعد سیاست‌ها با اهداف سازمان در مدل تحلیل شکاف می‌توان به مواردی همچون سه بُعد یا سه محیط «سیاسی»، «اجتماعی» و «اقتصادی» به صورت همزمان اشاره کرد:

(الف) در بُعد یا «محیط اقتصادی» نکته‌ای که به صورت مشترک توسط چند تن از خبرگان به عنوان یکی از مصاديق مهم تأثیرگذار تکرار شد، تأثیر تحریم‌ها و عوامل اقتصاد کلان کشور بر شرایط تدوین خطمنشی‌های زیست‌محیطی بود. رفع تحریم‌ها در برطرف کردن برخی مسائل تأثیر داشته و به ویژه دسترسی به فناوری‌های روز در مورد محیط‌زیست را تسهیل می‌کند. تحریم‌های غیرعادلانه نه تنها به تحریب محیط‌زیست کمک کرده بلکه به محیط‌زیست جهانی طمه زیادی زده است.

(ب) در «محیط سیاسی» عدم پیوستگی برنامه‌های مربوط در دولت‌های متولی یکی از نکات مهم تلقی شده، به طوری که تحت تأثیر قرار گرفتن رویکرد سیستمی دولتمردان به سیله نگاه جناحی و سیاسی دولت خود، منجر به بروز مشکلاتی در خطمنشی گذاری زیست‌محیطی شده است. به دلیل اینکه معمولاً یک دولت برنامه توسعه را تدوین می‌کند و دولت بعدی باید بخشی از اجرای برنامه را به عهده گیرد و همین مسئله مشکلاتی را پدید می‌آورد. در حالی که نگاه مسئولین باید سیستمی باشد نه آنکه وابسته به افراد باشد.

(ج) نهایتاً بُعد یا «محیط اجتماعی» یکی دیگر از عوامل محیطی تأثیرگذار بر شکل‌گیری خطمنشی‌های زیست‌محیطی است. البته گستره عوامل اجتماعی بسیار وسیع است که در ادامه صرفاً به چند نمونه از آن اشاره شده است. نخست سطح آگاهی عمومی شهروندان در به کارگیری تجهیزات سازگار با محیط‌زیست.

که مطابق با نتایج تحقیقات اسپرینز (۲۰۱۲) می‌باشد که اهمیت چرخه سیاسی در بروز چالش خطمنشی گذاری محیط‌زیست پرداخته است؛ و مطابق با نتایج تحقیقات مبرور (۲۰۱۷) می‌باشد که در تحقیقی به تعاملات بین‌المللی محیط‌زیست پرداختند و مطابق با نتایج تحقیقات کالابرنس (۲۰۰۸) و همپریز (۲۰۰۹) می‌باشد که تأثیر رفاه عمومی بر کنش محیط‌زیستی شهروندان را اثبات کردند. همچنین مطابق با یافته‌های اصلی پور (۲۰۱۹) است که محیط‌زیست به عنوان یکی از ابعاد چهارگانه توسعه پایدار (شامل ابعاد اقتصادی،

این بدان معناست که متناسب با افزایش سطح رفاه اجتماعی و عبور شهروندان از نیازهای معیشتی، توجه آنها به رعایت ملاحظات زیستمحیطی افزایش می‌یابد. همان‌طور که در کشورهای توسعه‌یافته اروپایی شاهد حساسیت‌های به مرتب بیشتر زیستمحیطی هستیم. علاوه بر اظهارات مصاحبه‌شوندگان، یافته‌های کمی تأییدکننده دیگری نیز بر این ادعای وجود دارد. نتایج پژوهش بانک جهانی که در سال ۲۰۰۸ با موضوع وضعیت محیط‌زیست ایران و میزان اهمیت آن از نظر مردم صورت گرفته و طی آن با ۱۲۰۰ تن از ساکنین تهران انجام شده بود حاکی از آن است که مسائل محیط‌زیستی در مقایسه با سایر مسائل عمومی کشور از نظر اکثربت درصد از پرسش‌شوندگان اولویت بسیار پایینی دارد به‌طوری که فقط ۴ بوده‌اند (Calabrese, 2008). که نتایج این تحقیق، مطابق با مطالعات هه و دیگران (۲۰۱۹) می‌باشد که بیان کردند؛ تلاش‌های محیط‌زیستی باید زیست‌بوم گرا بوده و بر ارزش‌ها، باورها، آگاهی محیط‌زیستی مردم استوار باشند. همچین منطبق با تحقیقات احمدیان و حقیقت‌بان (۲۰۱۶) است که بیان کردن عوامل فرهنگی درواقع می‌تواند پیش‌بینی کننده سیاست‌های ترویج رفتارهای محیط‌زیستی مسئولانه باشد و همچنین منطبق با تحقیقات صالحی (۲۰۱۱) می‌باشد که در تحقیقی نتیجه گرفتند، تحصیلات زمانی بر رفتارهای محیط‌زیستی تأثیر می‌گذارد که دانش و آگاهی از مسائل محیط‌زیستی فرد را توسعه دهد؛ و بدینعین آن انتظارات و احساسات جامعه را ارتقا دهد و آگاهی از مسائل و موضوعات محیط‌زیستی معمولاً پیش‌بازی برای دغدغه‌های محیط‌زیستی در نظر گرفته می‌شود.

References

- Abbasi, A., Motazedian, R., & Ghasem Mirzayee, M. (2016). "The barriers of public policies implementation in public organizations". *Quarterly Journal of Research on Organizational Resources Management*, 6(2), 49-63. [In Persian]
- Agranoff, R. J., & Rinkle, V. L. (1986). Intergovernmental Management: Human services problem-solving in six metropolitan areas: SUNY Press.
- Araabi, S. M. & Rezghi Rostami, A. (2005). Diagnostics of the national industrial policies implementation. The 3rd International Conference on Management, 18. [In Persian]
- Aslipour, H. (2014). "Identifying the duals of public policymaking in Iran's environment". *Quarterly Journal of Public Policymaking*. 6(1), 129-155. [In Persian]
- Aslipour, H., Zahedi, S. A., Sharifzadeh, & Ghorbanizadeh (2014). "Exploring the native model of formulating the national environmental policy with a grounded theory approach". *Strategic Management Thought*, 8(1), 41-66. [In Persian]
- Bardach, E., Weinberg, M., Pressman, J., Massachusetts Institute of Techn .(1977). The implementation game. What happens after a bill becomes a law: MIT Press Cambridge, Mass.

مدل تحلیل شکاف؛ می‌توان بیان نمود که بر اساس مبانی دین اسلام، چنانچه رویکرد عمومی به محیط‌زیست تغییریافته و به عنوان «امانت الهی» به آن نگریسته شود، در آن صورت بسیاری از تخریب‌های فعلی اساساً روی نمی‌دهد. آنچه از دستور سیه‌بری و فرمان آسمانی برمی‌آید، این است که تابلوی زیبای آفرینش، «امانت الهی» به دست بشر است. پسند «عمومی» در عبارت «امانت‌باوری عمومی» ناظر به عموم خطمنشی‌گذاران، شهروندان و بوروکرات‌های مرتبط است؛ اما لازمه چنین تغییری در رویکرد انسان به محیط‌زیست، برخورداری وی از نگاه آخرت‌گرا به زندگی است. به عبارت دیگر چنانچه انسان، حیات خود را محدود به دنیای حاضر بیندارد و اعتقادی به «معد» و ادامه حیات در عالم دیگر نداشته باشد، «امانت‌باوری» کاملاً بی‌معنا خواهد بود. مطابق با تعبیری که در «مطالعه اسلامی» ذکر شد: «اگر نگاه انسان به اعمال به عنوان سئّت حسته و عمل جاویدان باشد افق دید او را بلند و ماورای زندگی مادی را ملاحظه کرده و برای آن تلاش می‌کند. چنین رویکردی تقریباً معادل اصطلاح رعایت «عدالت بین نسلی» است که در ادبیات موضوع توسعه پایدار مطرح می‌شود.» به این معنا که مفهوم «عدالت» محدود به نسل و عصر حاضر نبوده و بهره‌برداری انسان از منابع طبیعی و محیط‌زیست باید به‌گونه‌ای باشد که موجب تضییع حقوق نسل‌های آتی در استفاده از منابع تجدید ناپذیر نگردد. ارائه کنش‌های زیست‌محیطی شهروندان، خطمنشی‌گذاران و بوروکرات‌ها متناسب با سطح رفاه اجتماعی بوده است. به این معنا که در جوامع توسعه‌یافته و برخوردار از رفاه بیشتر، ارائه کنش‌های زیست‌محیطی بیشتر و به عبارت دیگر حساسیت عمومی در قبال رخدادهای مربوط شدیدتر است.

- Barrett, S. M. (2004). "Implementation studies. Time for a revival? Personal reflections on 20 years of implementation studies". *Public Administration*, 82(2), 249–262.
- Baumgartner, F. R. & Jones, B. D. (2009). Agendas and instability in American politics: University of Chicago Press.
- Bero, L. A., Grilli, R., Grimshaw, J. M., Harvey, E., Oxman, A. D., & Thomson, M. A. (1998). "Closing the gap between research and practice. An overview of systematic reviews of interventions to promote the implementation of research findings". *BMJ*, 317 (7156).
- Broadhurst, A.L. (2006). Bridging the gap between policies and perceptions. Evaluating faculty service in the Department of Plant and Soil Sciences. Delaware, University.
- Calabrese, D. (2008). Environmental policies and strategic communication in Iran; The value of public opinion research in decision making, World Bank Publication, Washington, D.C.
- Calista D. (1994). Policy Implementation, New York: Marcel Dekker Inc.
- Challis, D., Reilly, S., Hughes, J., Burns, A., Gilchrist, H., & Wilson, K. (2002). Policy. Organization and practice of specialist old age psychiatry in England. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 17 (11), 1018–1026.
- Christensen, T. & Lægreid, P. (2007). The Whole-of-Government Approach to Public Sector Reform. *Public Administration Review*, 67 (6), 1059–1066.
- Fischer, F. (2003). Reframing public policy. Discursive politics and deliberative practices: Oxford University Press, USA.
- Goggin, M. L., Bowman, A. O. M., Lester, J. P., & Laurence Jr, J. O. T. (1990). Implementation Theory and Practice. Toward a Third Generation (Glenview, IL: Scott, Foresman).
- Haghdoost, A. A. (2011). "A gap between policy and practice. a case study on maternal mortality reports, Kerman, Iran". *International Journal of Preventive Medicine*, 2(2). [In Persian]
- He, Z., Xu, S., Shen, W., Wang, M., & Li, C. (2019). "Exploring external and internal pressures on the environmental behavior of paper enterprises in China: A qualitative study". *Bus. Strateg. Environ.*, 28(1), 1–19.
- Hill, M. J. & Hupe, P. L. (2002). Implementing public policy. Governance in theory and practice: Sage Publications Ltd. *Spectator*, 44(1), 171–183.
- Jacobs, D. & Kelly, T. (2007). "Linking Public Health, Housing, and Indoor Environmental Policy: Successes and Challenges at Local and Federal Agencies in the United States". *Environmental Health Perspectives*, 115 (6), 976–982.
- Johnstone, L. (2019). "A systematic analysis of environmental management systems in SMEs: Possible research directions from a management accounting and control stance". *Journal of Cleaner Production*, 244, 118–802. [10.1016/j.jclepro.2019.118802](https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118802).
- Kickert, W. (1997). A management perspective on policy networks: Managing complex networks: London: Sage.
- Latifian, B., Latifian, M., & Jasemi, A, (2013), Environmental Accounting and Sustainability Report, Conference on Agricultural and Environmental Sciences, Shiraz, <https://civilica.com/doc/250367>[In Persian]
- Li, D., Zheng, M., Cao, C., Chen, X., Ren, S., & Huang, M. (2017). "The impact of legitimacy pressure and corporate profitability on green innovation: evidence from China top 100". *Journal of Cleaner Production*, 141, 41–49.
- Ling, T. (2002). "Delivering joined-up government in the UK: dimensions, issues and problems". *Public Administration*, 80(4), 615–642.
- Liu, Z. & Liu M. (2021). "Quality Evaluation of Enterprise Environmental Accounting Information Disclosure Based on Projection Pursuit Model". *Journal of Cleaner Production*, 279(123679). <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.123679>.
- Ma, Y., Wang, L., & Zhang, T. (2020). "Research on the dynamic linkage among the carbon emission trading, energy and capital markets". *Journal of Cleaner Production*

- Production*, 272, 122717.
- Mabroor, H. (2017). Environmental diplomacy in South Asia: Considering the environmental security, conflict and development nexus. *Geoforum*, 82, DOI:[10.1016/j.geoforum.2017.04.003](https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.04.003)
- Makinde, T. (2005). "Problem of policy implementation in developing nations: The Nigerian experience". *J. SOC. Sci.*, 11(1), 63-69.
- May, P. J., Jones, B. D., Beem, B. E., Neff Sharum, E. A., & Poague, M. K. (2005). "Policy Coherence and Component Driven Policymaking. Arctic Policy in Canada and the United States". *Policy Studies Journal*, 33(1), 37-63.
- Mazmanian, D. A. & Sabatier, P. A. (1981). Effective policy implementation: Free Press.
- McLaughlin, M. (1976). Implementation as mutual adaptation in Walter Williams. Richard Elmore, eds., Social Program Implementation, New York: Academic Press.
- Meijers, E. & Stead, D. (Eds.) (2004). Policy integration: What does it mean and how can it be achieved? A multi-disciplinary review. Berlin Conference on the Human Dimensions of Global Environmental Change: Greening of Policies - Interlinkages and Policy Integration.
- Navaei fezabady, A., Alidadi, H., Najafpoor, A., Dankoob, M., Yazdani, M., Saghi, M., Shafiee, M. (2016). "An Evaluation on the effects of composting plants on the environment in Iran (A review study)". *Journal of Research in Environmental Health*, 2(1), 38-51. doi: [10.22038/jreh.2016.7069](https://doi.org/10.22038/jreh.2016.7069)[In Persian]
- Nye Jr, J. S. (2008). "Bridging the gap between theory and policy". *Political Psychology*, 29(4), 593-603.
- OECD Anti-Corruption Initiative for Asia-Pacific"(2002) available at:<http://www.oecd.org/> daf/ ASIAcom/ ActionPlan.htm
- Pressman, J. L. & Wildavsky, A. (1973). Implementation (Berkeley, California: University of California Press.
- Pressman, J. L. & Wildavsky, A. (1984). Implementation. How great expectations in Washington are dashed in Oakland: or, why it's amazing that federal programs work at all, this being a saga of the Economic Development Administration as told by two sympathetic observers who seek to build morals on a foundation of ruined hopes: Univ of California Press.
- Sabatier, P. A. & Mazmanian, D. A. (1996) The Condition of effective, Implementation, Houghton Mifflin, Sixth.
- Salehi, S., & Pazukinejad, Z. (2014). "Analysis of the social factors associated with attitude and actions of university students". *Applied Sociology*, 25(3), 71-88. [In Persian]
- Savari, M., Naghi Bayranvand, F. (2020). "The Role of Social Capital on Self-Efficacy of Rural Women in Zagros Forest Conservation by Mediating Environmental Awareness". *Environmental Education and Sustainable Development*, 9(1), 59-80. doi: [10.30473/ee.2020.7227](https://doi.org/10.30473/ee.2020.7227)[In Persian]
- Schmidt, S. K. (2000). "Only an Agenda Setter?: The European Commission's Power over the Council of Ministers". *European Union Politics*, 1(1), 37-61. <https://doi.org/10.1177/1465116500001001003>
- Scott, P. (1999). "The research-policy gap". *Journal of education policy*, 14(3), 317-337.
- Shobeiri, S. M. & Haghghi, F. S. (2015). Special environmental training methods. Tehran: Payame Noor University Press, 188. [In Persian]
- Shobeiri, S. M. (2017). "The role of thought styles in environmental attitude and behavior of high school students". *Education Magazine*, 33(2), 41-66. [In Persian]
- Shobeiri, S. M., Ghaemi, A., & Ghaemi, P. (2013). "The trend of environmental education in the 5-year national development planning and appropriate solutions for environmental education". *Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development*, 1(4), 29-40. [In Persian]
- Shu, C., Zhou, K. Z., & Xiao, Y. (2016). "How green management influences product innovation in China: the role of institutional benefits". *Journal of Business Ethics*, 133, 471–485

- Singh, S., Giudice, M., Chierici, R., & Graziano, D. (2020). "Green innovation and environmental performance: The role of green transformational leadership and green human resource management". *Technological Forecasting and Social Change*, 150, 119-762.
- Sprinz, D. (2012). "Long-Term Environmental Policy: Challenges for Research". *Journal of Environment & Development*, 21 (1), 67-70. <http://dx.doi.org/10.1177/1070496511435667>
- Sutton, F. W. (2013). An introduction to environmental sociology (S. Salehi, Trans). Tehran: SAMT Publication.
- Taherkhani, H., Sharififar, F., Nikbaksh, R. (2019), "providing a model of environmental policies in sport based on the paradigm model". *Contemporary Research in Sports Management*, 9(18), 123-140. [In Persian]
- Teixeira, A., Jabbour, C. & Jabbour, A. B., Latan, H., & Oliveira, J. (2016). "Green Training and Green Supply Chain Management: Evidence from Brazilian Firms". *Journal of Cleaner Production*, 113, 1-7. [10.1016/j.jclepro.2015.12.061](https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.12.061).
- Vaezi, R., Chekin, M., Aslipour, H. (2018). "Policy-Making Challenges in the Field of Health Tourism in Iran". *Tourism Management Studies*, 13(41), 1-40. doi: 10.22054/tms.2018.19752.1548 [In Persian]
- Van Meter, D. & Van Horn, C. (1975). "The policy implementation process", *Administration and Society*, 6(4), <https://doi.org/10.1177/009539975006004>.
- Wilkinson, D. G. & Appelbee, E. (1999). Implementing holistic government: joined up action on the ground, Bristel: The Policy Press.
- Yu, W., Chavez, R., Feng, M., Wong, C., & Fynes, B. (2020). "Green human resource management and environmental cooperation: An ability-motivation-opportunity and contingency perspective". *International Journal of Production Economics*, 219. [10.1016/j.ijpe.2019.06.013](https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2019.06.013).

COPYRIGHTS

© 2023 by the authors. Lisensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)